

de handel in verboden pestiden

Een analyse van de Europese
export van in EU verboden
pesticiden naar niet-EU-landen

De handel in verboden pesticiden

Inleiding

Dit rapport is een vertaling door PAN-NL van een onderzoek naar de export van in de EU verboden pesticiden naar niet-EU-landen. Het onderzoek is uitgevoerd door Public Eye (Zwitserland) en Unearthed (VK) en gepubliceerd op 23 september 2025.

Dit document brengt de omvang, aard en gevolgen van deze handel in kaart en bestaat uit drie delen:

- De belangrijkste bevindingen (pagina 1)
- De Nederlandse situatie (pagina 5)
- De handel in verboden pesticiden breidt zich uit (pagina 6)

Download [hier](#) het Engelstalige onderzoeksrapport.

De belangrijkste bevindingen

De export van verboden pesticiden breidt zich uit ondanks beloften om er een einde aan te maken.

De Europese export van verboden pesticiden is de afgelopen jaren dramatisch toegenomen, ondanks de belofte van de Europese Commissie om een einde te maken aan deze praktijk, zo blijkt uit een nieuw onderzoek van [Unearthed](#) en [Public Eye](#).

Vorig jaar in 2024, hebben EU-bedrijven plannen bekendgemaakt om pesticiden te exporteren, die 75 verschillende chemische stoffen bevatten, die in Europa verboden zijn vanwege de gevaren voor de menselijke gezondheid of het milieu. Dat is bijna het dubbele van de 41 stoffen die in 2018, het eerste jaar waarvan volledige gegevens beschikbaar zijn.

De cijfers zijn afkomstig uit honderden “exportmeldingen” – documenten die EU-bedrijven moeten overleggen voordat ze een chemische stof exporteren dat in de EU verboden is. De cijfers zijn verkregen op grond van wetgeving inzake vrijheid van informatie.

Uit deze documenten blijkt ook dat er in 2024 een enorme toename is geweest in de hoeveelheid verboden pesticiden die de EU naar het buitenland wilde sturen. Vorig jaar meldden EU-bedrijven plannen om ongeveer 122.000 ton verboden pesticiden te exporteren, tegen 82.000 ton in 2018.

De export voor 2024 omvat pesticiden die verboden zijn omdat ze gezondheidsrisico's opleveren, zoals hersenbeschadiging bij kinderen, voortplantingsstoornissen en hormoonontregeling, evenals enorme hoeveelheden beruchte bijen-dodende ‘neonicotinoïde’ insecticiden die door de EU [worden beschreven](#) als een wereldwijde bedreiging voor de biodiversiteit en de voedselzekerheid.

Het grootste deel van de export (58% in gewicht) was bestemd voor lage- en middeninkomenslanden (LMIC's), waar [volgens VN-agentschappen](#) het gebruik van zeer gevaarlijke pesticiden doorgaans de grootste risico's met zich meebrengt.

Door hiaten in de Europese wetgeving kunnen bedrijven, deze verboden pesticiden blijven produceren en exporteren naar landen met minder strenge regelgeving. De volledige omvang van deze giftige handel kwam vijf jaar geleden aan het licht, toen Unearthed en Public Eye een eerste

onderzoek publiceerden waarin een volledig jaar (2018) de export van verboden pesticiden door de EU in kaart werd gebracht.

Kort na de publicatie van dat onderzoek belofde de Commissie een [einde te maken](#) aan deze praktijk en zei zij dat zij “het goede voorbeeld zou geven” en “ervoor zou zorgen dat gevaarlijke chemische stoffen die in de Europese Unie verboden zijn, niet voor de export worden geproduceerd, onder meer door de relevante wetgeving, indien nodig, aan te passen”. In de vijf jaar die volgden, zijn twee EU-lidstaten de eerste landen ter wereld geworden die wetten tegen de export van verboden pesticiden hebben ingevoerd, eerst Frankrijk in 2022 en vervolgens België eerder dit jaar.

Deskundigen zeggen echter dat het effect van deze nationale wetten beperkt zal blijven zonder een EU-breed verbod, maar het werk van de Commissie op dat gebied, is helaas herhaaldelijk uitgesteld. Na de EU-verkiezingen van vorig jaar belofde de Commissie aan [de leden van het Europees Parlement](#) dat het werk aan deze toezegging weer zou worden versneld zodra de nieuwe Commissie was geïnstalleerd. Maar tot nu toe heeft de nieuwe Commissie nog geen voorstellen voor een wetswijziging ingediend. Nu blijkt dat de omvang zelfs is toegenomen.

Op basis van verzoeken om openbaarmaking van informatie aan het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) en verschillende regeringen hebben Uearthed en Public Eye bijna 2000 kennisgevingen van uitvoer verzameld. De hoeveelheden die in de exportmeldingen worden genoemd, zijn een eerste schatting van de hoeveelheid die een bedrijf van plan is te vershippen, en de definitieve exportcijfers kunnen afwijken – maar ze zijn de meest nauwkeurige bron van informatie die beschikbaar is over de handel in verboden chemische stoffen in de EU.

Uit analyse van deze documenten blijkt dat EU-bedrijven vorig jaar plannen hebben gemaakt om bijna 122.000 ton verboden pesticiden te exporteren, een stijging van 50% ten opzichte van [2018](#). Deze stijging doet zich voor ondanks het feit dat de chemische export van het Verenigd Koninkrijk niet langer meetelt voor die van de EU. In 2018 was het Verenigd Koninkrijk veruit de grootste exporteur van verboden pesticiden in de EU, goed voor bijna 40 % van het totale gewicht van de geplande export. Gecorrigeerd voor de Brexit is de export van verboden pesticiden door de EU tussen 2018 en 2024 meer dan verdubbeld - een stijging van 150 %.

Duitsland heeft nu het Verenigd Koninkrijk vervangen als veruit de grootste exporteur van de EU, met meer dan 40 % van het totale gewicht dat vorig jaar voor export werd aangemeld. De belangrijkste oorzaak van deze enorme stijgingen lijkt te zijn dat de EU-pesticiden blijft verbieden naarmate er meer bewijs komt voor de gevaren ervan, maar tegelijkertijd producten blijft produceren en exporteren die met diezelfde chemicaliën zijn gemaakt.

Veel van de chemicaliën die nu tot de grootste verboden pesticide-exportproducten van de EU behoren, waren begin 2018 nog steeds toegestaan voor gebruik in de EU. Hieronder valt ook het onkruidverdelgingsmiddel glufosinaat, geproduceerd door de Duitse chemiegigant BASF, dat medio 2018 werd verboden nadat het door de EU als giftig voor de voortplanting was [geclassificeerd](#). Deze classificatie betekent dat het de vruchtbaarheid of het ongeboren kind kan schaden.

Vorig jaar maakte BASF bekend bijna 20.000 ton op glufosinaat gebaseerde pesticiden te willen exporteren naar 26 verschillende landen, waaronder Canada, Brazilië, de VS, Colombia en Indonesië. Hierdoor werd de chemische stof qua gewicht de op één na grootste verboden pesticide-export van Europa.

Daarna volgde mancozeb, een fungicide dat in 2020 werd verboden nadat het ook als giftig voor de voortplanting en als hormoonontregelaar was [geclassificeerd](#). Hormoonontregelende chemische stoffen kunnen het hormonale systeem van het lichaam verstoren, dat cruciaal is voor de voortplantingsfunctie en -ontwikkeling.

Andere recentelijk verboden pesticiden die tot de belangrijkste exportproducten behoorden, zijn onder meer expoxiconazool, dat in 2020 werd verboden nadat was gebleken dat het mogelijk schadelijk was voor ongeboren kinderen, thiram, dat in 2018 werd verboden nadat de EU-autoriteiten een “hoog acuut risico voor consumenten en werknemers” hadden vastgesteld, en thiamethoxam, een neonicotinoïde dat in hetzelfde jaar voor alle buitengebruik werd verboden vanwege het risico dat het vormt voor [bijen](#).

De EU heeft sindsdien geconcludeerd dat thiamethoxam en clothianidine, een ander neonicotinoïde, een zodanig ernstige bedreiging vormen voor de biodiversiteit en de voedselzekerheid dat zij [een wet](#) heeft aangenomen die de invoer van voedingsmiddelen, die meer dan de laagst detecteerbare sporen van deze insecticiden bevatten, verbiedt. Vorig jaar hebben Europese bedrijven de export van bijna 3.400 ton landbouwproducten die thiamethoxam bevatten, gemeld, waaronder honderden tonnen zaden die met deze chemische stof zijn behandeld. Deze waren bestemd voor tientallen verschillende landen, met als grootste importeurs Rusland, Brazilië en Oekraïne. Dit kwam bovenop 4.900 ton landbouwexport die drie andere beruchte verboden “bijen-dodende” pesticiden bevatte: clothianidine, imidacloprid en fipronil.

De EU exporteert ook het beruchte ‘organofosfaat’-insecticide chloorpyrifos, dat in 2020 werd verboden naar aanleiding van wetenschappelijk bewijs dat het “schadelijke gevolgen voor de neurologische ontwikkeling van kinderen” veroorzaakte. Er is al [tientallen jaren onderzoek](#) dat suggereert dat blootstelling aan chloorpyrifos schadelijk is voor [jonge kinderen en baby's](#) in de baarmoeder. In 2024 hebben bedrijven in België, Hongarije, Denemarken en Spanje de export van 427 ton op chloorpyrifos gebaseerde insecticiden gemeld, voornamelijk naar lage- en middeninkomenslanden.

Maar het grootste verboden pesticide dat de EU exporteert, blijft het “bodemontsmettingsmiddel” 1,3-dichloorpropeen (1,3-D), dat [sinds 2007 verboden](#) is vanwege bezorgdheid over grondwater-verontreiniging en risico's voor wilde dieren. Vorig jaar meldde de EU de geplande export van bijna 21.000 ton pesticiden op basis van 1,3-D, een stijging ten opzichte van de 15.000 ton die in 2018 werd gemeld.

De EU meldde in 2024 de export van verboden pesticiden naar bijna 100 verschillende landen, waarvan meer dan driekwart LMIC's waren. Net als in het verleden was Brazilië veruit de grootste LMIC-importeur – misschien wel het land met de belangrijkste biodiversiteitsreserves op aarde. Het ging onder meer om grote hoeveelheden picoxystrobin – een fungicide dat in Europa is verboden vanwege bedreigingen voor de natuur en bezorgdheid dat de residuen ervan het menselijk DNA kunnen beschadigen – en het bijen-dodende insecticide fipronil, dat in verband wordt gebracht met de recente vergiftiging van duizenden bijenkasten in Brazilië.

Tot de LMIC-bestemmingen behoorden ook 25 verschillende Afrikaanse landen, met Marokko, Zuid-Afrika, Egypte, Tunesië en Kenia als de vijf grootste importeurs in gewicht. “Het exporteren van verboden pesticiden naar Afrika of andere lage-inkomenslanden is alleen mogelijk als je de mensen die deze pesticiden gebruiken als minderwaardig beschouwt en je daarom niet om hun gezondheid hoeft te geven”, vertelde dr. Kara Mackay campagnecoördinator voor de Zuid-Afrikaanse grassrootsgroep [Women on Farms Project](#) (WFP) aan Unearthed en Public Eyes. “Deze praktijk stelt winst boven mensen en wij in Zuid-Afrika eisen verandering. We zijn het zat en worden er letterlijk ziek van.”

Een woordvoerder van de Europese Commissie vertelde Unearthed en Public Eye dat de commissie “zich bewust is van en de bezorgdheid deelt over de export naar derde landen van in de EU verboden pesticiden” en “zich inzet om deze belangrijke kwestie aan te pakken”. “Het waarborgen van een hoog niveau van bescherming voor mens en milieu, zowel binnen de EU als wereldwijd, is van het grootste belang”, voegde zij eraan toe.

"De commissie onderzoekt de mogelijkheden om ervoor te zorgen dat de meest gevaarlijke chemische stoffen die in de EU verboden zijn, niet voor de export kunnen worden geproduceerd, onder meer door de relevante wetgeving aan te passen. "Daartoe is de Commissie in 2023 begonnen met een effectbeoordeling, waaronder een openbare raadpleging en een studie. Er wordt momenteel een evaluatie uitgevoerd van de mogelijke opties om dit initiatief ten uitvoer te leggen. Op basis van de bevindingen daarvan zal de Commissie een besluit nemen over de mogelijke volgende stappen."

Andere belangrijke bevindingen van het onderzoek:

- Vorig jaar waren 13 verschillende EU-lidstaten betrokken bij de uitvoer van verboden pesticiden. Duitsland, een land dat zelf heeft geflirt met het opleggen van een [nationaal verbod](#) op deze uitvoer, is nu echter veruit de grootste exporteur, met ongeveer 50 300 ton aangemelde uitvoer vorig jaar, tegen 8 100 ton in 2018.
- Andere exporteurs in de top 10 voor 2024 waren België (16 500 ton), Spanje (12 900), Nederland (12 700), Bulgarije (10.300), Italië (7.000), Frankrijk (6.600), Denemarken (2.700), Hongarije (1.700) en Roemenië (900).
- Deze lijst zal volgend jaar waarschijnlijk weer veranderen. In België is in mei van dit jaar een wet van kracht geworden die de export van veel verboden pesticiden verbiedt. In Frankrijk hebben wetgevers onlangs een amendement aangenomen dat bedoeld is om een van de belangrijkste resterende mazen in het eigen nationale verbod op de export van verboden pesticiden te dichten.
- BASF is nu veruit de grootste exporteur van verboden pesticiden in Europa, goed voor ongeveer 34.000 ton aan gemelde exporten vanuit vier verschillende EU-landen (meer dan een kwart van de totale export). De grootste exportproducten van BASF waren glufosinaat en epoxiconazool, maar het bedrijf meldde ook een export van 2.800 ton bestrijdingsmiddelen op basis van fipronil, een chemische stof die in verband wordt gebracht met [massale bijensterfte](#) over de hele wereld. Het grootste deel van de fipronil-export was bestemd voor Brazilië, een land waar deze chemische stof wordt beschouwd als de [belangrijkste oorzaak](#) van bijenvergiftigingen.
- Unearthed en Public Eye hebben echter ook meer dan 40 andere bedrijven geïdentificeerd die betrokken zijn bij de export van verboden pesticiden uit Europa. Tot de grootste in termen van gewicht behoren Teleos Ag Solutions (een fabrikant van 1,3-D), het Bulgaarse bedrijf Agria, dat in de EU de belangrijkste exporteur van mancozeb is, de multinationale pesticidegiganten Corteva, Syngenta en Bayer, en het Duitse bedrijf AlzChem. Andere grote exporteurs zijn de multinationals UPL en FMC.
- In totaal, planden EU bedrijven vorig jaar verboden pesticiden naar 93 verschillende landen te exporteren. 71 van die bestemmingen (76%) waren LMICS. Veruit de grootste LMIC-importeur was Brazilië (14.600 ton), gevolgd door Oekraïne (12.100), Marokko (3.300), Maleisië (3.200), China (3.000), Argentinië (2.800), Mexico (2.700), de Filipijnen (2.300), Vietnam (2.200) en Zuid-Afrika (2.200).
- Veruit de grootste importeur van verboden pesticiden uit Europa was de Verenigde Staten (20.100 ton), die ook het grootste importland in het algemeen was. Andere belangrijke importeurs waren Canada (9.000), Japan (5.700), Rusland (4.300), Australië (3.900) en Chili (2.000). Sommige importlanden met een hoog inkomen, zoals Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk, importeerden verboden pesticiden kennelijk om ze naar elders te exporteren.
- Per continent was Noord-Amerika de belangrijkste bestemming voor de export van de EU, met 34.500 ton van het totaal. Daarna volgden Azië (29 000), Zuid-Amerika (24.100), Europa (21.000), Afrika (8800) en Oceanië (4.600).
- Onder de door het onderzoek geïdentificeerde exportproducten bevonden zich bijna 600 ton zaden voor gewassen zoals maïs, zonnebloemen en koolzaad, die waren behandeld met verboden pesticiden. Het merendeel daarvan was behandeld met verboden bijen dodende "neonics" zoals thiamethoxam en clothianidine.

De Nederlandse situatie: In de EU is Nederland op drie na de grootste exporteur van verboden pesticiden

Uit de documenten, blijkt dat Nederlandse bedrijven in 2024 bijna 12.700 ton verboden pesticiden hebben aangemeld om te geëxporteerd, tegenover ongeveer 8.000 ton in 2018, het eerste jaar waarvoor volledige gegevens beschikbaar zijn. Dit is een stijging van 50% in zes jaar tijd. Uit de gegevens blijkt dat Nederland de op drie na grootste exporteur van verboden pesticiden uit de EU is.

De grootste export in gewicht die in 2024 vanuit Nederland werd gemeld, was het “bodemonstmettingsmiddel” 1,3-dichloorpropeen (1,3-D), dat [sinds 2007 verboden](#) is vanwege bezorgdheid over grondwaterverontreiniging en risico's voor dieren in het wild. Vorig jaar meldde het agrochemische bedrijf Teleos een geplande export van ongeveer 5.600 ton op 1,3-D gebaseerde pesticiden vanuit Nederland. Het grootste deel daarvan was bestemd voor de Verenigde Staten, waar de chemische stof nog steeds [controversieel](#) wordt gebruikt in aardbeievelden.

Ondertussen heeft het bedrijf Kemira een kennisgeving gedaan voor de export van 3.000 ton [chloraat](#) uit Nederland naar Maleisië voor gebruik in de landbouw. Het gebruik van dit herbicide werd in 2008 in de EU verboden vanwege “duidelijke aanwijzingen” dat het schadelijke effecten heeft op de menselijke gezondheid, met name op operators.

De Duitse chemiegigant BASF meldde de geplande export van bijna 1.400 ton fipronil en fipronil-producten uit Nederland in 2024. Fipronil is een “bijen-dodend” insecticide dat in verband wordt gebracht met [massale bijensterfte](#) over de hele wereld. Meer dan de helft van de hoeveelheden was bestemd voor Brazilië, waar maar liefst 20 procent van de resterende biodiversiteit in de wereld te vinden is en waar meerdere gevallen van bijenkolonies die met fipronil zijn vergiftigd, zijn [gedocumenteerd](#).

Andere verboden pesticiden die vorig jaar vanuit Nederland werden geëxporteerd, zijn onder andere: meer dan 1.000 ton propargiet, een insecticide dat in 2008 werd [verboden](#) nadat hoge risico's voor zoogdieren, vogels en waterorganismen waren vastgesteld; bijna 700 ton insecticiden op basis van alfa-cypermethrin, een chemische stof die werd verboden nadat een hoog risico voor waterorganismen, honingbijen en niet-doelwitgeleedpotigen was [vastgesteld](#); en 460 ton producten die mancozeb bevatten, een fungicide dat werd verboden nadat het was [geclassificeerd](#) als giftig voor de voortplanting en als hormoonontregelaar.

In totaal hebben Nederlandse bedrijven plannen bekendgemaakt om vanuit Nederland pesticiden te exporteren die tien verschillende chemische stoffen bevatten, die in de Nederlandse landbouw verboden zijn, vanwege de gevaren die ze vormen voor de menselijke gezondheid of het milieu, een stijging van vier stoffen ten opzichte 2018.

Overzicht van verboden pesticiden exporterende Nederlands bedrijven

Exportierend bedrijf	Aantal kilogram /liter
Teleos Netherlands B.V	5.570.000
Kemira Oyj	3.000.000
BASF Agro B.V.	2.586.396
UPL Benelux B.V. /Arysta LifeScience Netherlands	1.517.700
Syngenta Seeds B.V.	910
TOTAAL	12.675.006

De handel in verboden pesticiden breidt zich uit ondanks beloften om er een einde aan te maken

Landbouwchemicaliën die sinds kort verboden zijn voor gebruik in de Europese landbouw zorgen voor een sterke stijging in de export.

De export van verboden pesticiden door de EU is de afgelopen jaren dramatisch toegenomen, ondanks de belofte van de Europese Commissie om hier een einde aan te maken, zo blijkt uit nieuw onderzoek van Unearthed en Public Eye.

Vorig jaar hebben EU-bedrijven plannen bekendgemaakt om pesticiden te exporteren, die 75 verschillende chemische stoffen bevatten die verboden zijn voor gebruik in de landbouw in de EU, zo blijkt uit documenten die zijn verkregen op grond van wetgeving inzake vrijheid van informatie. Dat is bijna het dubbele van het aantal verboden stoffen dat in 2018 voor export werd aangemeld, het eerste jaar waarvan volledige gegevens beschikbaar zijn,

De sterke stijging is te wijten aan het feit dat de EU de afgelopen zeven jaar tientallen pesticiden heeft verboden die voorheen waren toegestaan voor gebruik in de Europese agrarische sector, nadat er bewijs was gekomen voor de gevaren die ze vormen voor de menselijke gezondheid of het milieu. Tot nu toe heeft de EU echter geen beperkingen opgelegd aan bedrijven die deze chemicaliën blijven produceren en exporteren naar landen met minder strenge regelgeving.

De meeste verboden pesticiden die nu worden geëxporteerd, zijn recentelijk verboden. Sommige waren in de EU nog in gebruik toen de Commissie vijf jaar geleden [beloofde](#) ervoor te zorgen dat “gevaarlijke chemische stoffen die in de Europese Unie zijn verboden, niet voor de export worden geproduceerd”.

Giftige stoffen

Het gaat onder meer om chemische stoffen zoals mancozeb, een fungicide [dat eind 2020 werd verboden](#) nadat was vastgesteld dat het “giftig voor de voortplanting” is, wat betekent dat het de vruchtbaarheid en baby's in de baarmoeder kan schaden. Vorig jaar hebben EU-bedrijven melding gedaan van de geplande export van meer dan 8 500 ton mancozeb bevattende producten naar 59 landen.

Het overgrote deel van die bestemmingen waren lage- of middeninkomenslanden zoals Vietnam of Ecuador, waar [volgens VN-agentschappen](#) het gebruik van zeer gevaarlijke pesticiden doorgaans de meeste risico's met zich meebrengt.

Kara Mackay, campagnecoördinator voor de Zuid-Afrikaanse grassroots groep [Women on Farms Project \(WFP\)](#), vertelde Unearthed en Public Eye dat de voortdurende export van verboden pesticiden uit de EU een “flagrante, overduidelijke dubbele moraal” was die een “racistische en koloniale” manier van denken aan het licht bracht.

De organisatie van Mackay voert [campagne](#) voor een einde aan de Europese export van cyanamide, een chemische stof die in de EU al [bijna twintig jaar](#) verboden is voor gebruik in de landbouw, maar nog steeds vanuit Duitsland wordt geëxporteerd voor gebruik in [wijnngaarden](#) in onder meer Zuid-Afrika.

De mensen die deze pesticiden gebruiken, worden als minderwaardig beschouwd en daarom hoeft men zich niet om hun gezondheid te bekommeren “, aldus Mackay. “Deze praktijk stelt winst boven mensen en wij in Zuid-Afrika eisen verandering. We zijn het zat en worden er letterlijk ziek van.”

Een ‘vorm van uitbuiting’

De volledige omvang van deze handel kwam vijf jaar geleden aan het licht, toen Uearthed en Public Eye, een Zwitserse NGO, een onderzoek publiceerden waarin voor het [eerst de export van verboden pesticiden](#) uit de EU over een volledig jaar in kaart werd gebracht.

Uit het onderzoek bleek dat EU-bedrijven in 2018 exportmeldingen hadden gedaan voor ongeveer 81.600 ton verboden pesticiden naar 85 niet-EU-landen. Meer dan de helft van het totale gewicht was bestemd voor lage- en middeninkomenslanden.

Kort na deze onthullingen publiceerde de Commissie een chemische strategie waarin zij [zich verbond](#) een einde te maken aan de productie voor de export van gevaarlijke verboden chemische stoffen. In de jaren die volgden, waren twee EU-lidstaten de [eerste landen](#) ter wereld die wetten tegen de export van verboden pesticiden invoerden: eerst Frankrijk in 2022, gevolgd door België eerder dit jaar.

Omdat het nu vijf jaar geleden is dat de Commissie haar toezegging deed, hebben Uearthed en Public Eye opnieuw een volledig jaar aan Europese handel in verboden pesticiden in kaart gebracht. Met behulp van verzoeken openbaarheid van informatie aan het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) en verschillende regeringen hebben we bijna 2000 exportmeldingen verzameld die alle verboden pesticide-exporten van de EU voor 2024 omvatten.

Deze informatie danken we aan het Verdrag van Rotterdam van de VN, dat landen verbiedt om verboden en gevaarlijke chemische stoffen uit te voeren zonder de “voorafgaande geïnformeerde toestemming” van het invoerende land.

Een Europees bedrijf dat van plan is een verboden pesticide uit te voeren, moet een kennisgeving sturen naar het ECHA, waarin het gebruik van het product, de verboden chemische stoffen die het bevat en de geschatte hoeveelheid die dat jaar zal worden geëxporteerd, is vermeld. Het ECHA stuurt vervolgens kennisgevingen naar de regeringen van de invoerende landen.

Exportmeldingen zijn geen perfecte registratie: ze komen niet altijd precies overeen met de hoeveelheid die in een bepaald jaar daadwerkelijk is geëxporteerd. Een groot bedrijf vertelde Uearthed dat zijn definitieve exportcijfers voor 2024 ruim onder de hoeveelheden lagen die het mocht verschepen, maar het bedrijf heeft de definitieve cijfers niet bekendgemaakt.

Deze documenten zijn echter ook de enige openbare registratie van verboden chemische exporten waarin gedetailleerd wordt vermeld waarvoor de chemische stof zal worden gebruikt. Ze vormen dus het meest nauwkeurige spoor dat beschikbaar is voor de export van in de EU in verboden pesticiden.

Uit de exportmeldingen blijkt dat zowel de omvang als de reikwijdte van deze handel drastisch zijn toegenomen sinds de EU zich ertoe heeft verbonden er een einde aan te maken.

Vorig jaar hebben EU-bedrijven plannen bekendgemaakt om 122.000 ton verboden pesticiden te exporteren, een stijging van 50% ten opzichte van 2018. Het aantal verboden chemische stoffen dat voor landbouwdoeleinden wordt geëxporteerd, is in dezelfde periode met 83% gestegen, van 41 naar 75. Ruim de helft van het totale gewicht – 58% – was bestemd voor lage- en middeninkomenslanden, met Brazilië, Oekraïne, Marokko, Maleisië en China als belangrijkste importeurs.

Bedrijven die bij deze export betrokken zijn, vertelden Uearthed en Public Eye dat het “loutere feit” dat een pesticide in de EU verboden of niet toegestaan is, “niets zegt over de veiligheid ervan” en dat hun producten veilig en legaal kunnen worden gebruikt in de landen waarnaar ze worden geëxporteerd. Zij stellen dat landen als de VS, Canada en Japan geavanceerde regelgevingssystemen

hebben die het gebruik van veel chemicaliën die in de Europese landbouw verboden zijn, hebben goedgekeurd.

De Duitse chemiegigant BASF was vorig jaar veruit de grootste exporteur van verboden pesticiden, met een gemelde export van 33.600 ton – drie keer zoveel als zijn naaste concurrent. Een woordvoerder van het bedrijf zei, dat het niet nodig is dat de EU de wetgeving voor deze handel wijzigt: “Wij zijn van mening dat de huidige EU-regels voor de export van chemische stoffen al een voldoende kader bieden voor een veilige en transparante internationale handel in landbouwchemicaliën”, zei hij tegen Uearthed en Public Eye.

“De ontvangende landen moeten actief instemmen met de invoer van bepaalde gevaarlijke chemische stoffen met het oog op de bescherming van het milieu en de samenleving”, voegde de woordvoerder eraan toe. “Ontwikkelingslanden krijgen informatie over hoe gevaarlijke chemische stoffen veilig kunnen worden opgeslagen, vervoerd, gebruikt en verwijderd.”

Marcos Orellana, speciaal rapporteur van de VN voor toxische stoffen en mensenrechten, zei echter dat de Europese export van verboden pesticiden een “overduidelijke schending” is van het recht van mensen op gezondheid en een waardig leven. “Deze verfoeilijke dubbele moraal is een vorm van uitbuiting van het platteland in het mondiale Zuiden”, voegde hij eraan toe.

Een woordvoerder van de Europese Commissie vertelde Uearthed en Public Eye dat zij “zich bewust is van en de bezorgdheid deelt over de export naar derde landen van in de EU verboden pesticiden” en “zich blijft inzetten om deze belangrijke kwestie aan te pakken”.

“De commissie onderzoekt de mogelijkheden om ervoor te zorgen dat de meest gevaarlijke chemische stoffen die in de EU verboden zijn, niet voor de export kunnen worden geproduceerd, onder meer indien nodig, door de relevante wetgeving aan te passen”, zei ze. Het werk is “in volle gang”, voegde ze eraan toe.

Cultuur van straffeloosheid

De grote Europese pesticiden bedrijven zeggen dat ze investeren in trainingen voor boeren over de hele wereld over het veilige gebruik van hun producten.

Sommigen suggereren ook dat het verkeerd zou zijn als Europese wetgevers de beschikbaarheid zouden beperken van pesticiden waarvan andere regeringen hebben geconcludeerd dat hun boeren die nodig hebben.

“In veel lage- en middeninkomenslanden bestaat de zorg dat pogingen van externe instanties om EU-regels op te leggen voorbijgaan aan lokale expertise en de realiteit van de lokale landbouw”, aldus een woordvoerder van de in Zwitserland gevestigde pesticiden-reus Syngenta. “Wij vinden dat elk land vrij moet zijn om zijn eigen, op wetenschappelijke gegevens gebaseerde beslissingen te nemen.”

Maar campagnevoerders in het Zuiden zeggen dat deze argumenten voorbijgaan aan de macht die rijke agro-industrie-lobby's kunnen hebben om het pesticiden beleid in lage- en middeninkomenslanden te beïnvloeden, het gebrek aan regelgevende middelen in deze landen en de kwetsbaarheid van veel landarbeiders.

“Landarbeiders in Zuid-Afrika gebruiken de gevaarlijkste pesticiden zonder de juiste bescherming of veiligheidsprotocollen”, vertelde Kara Mackay campagnecoördinator voor de Zuid-Afrikaanse grassrootsgroep [Women on Farms Project](#) (WFP) aan Uearthed en Public Eye.

De arbeidswetgeving is niet streng gereguleerd, zei ze, wat betekent dat boeren zelf kunnen beslissen “of ze de arbeidswetgeving zullen naleven, en welke delen ze zullen naleven”. Dit creëert “een cultuur van straffeloosheid, die de machtsongelijkheid die is geërfd van het apartheidsregime in Zuid-Afrika alleen maar vergroot”, zei ze. Ondertussen wonen landarbeiders vaak op de boerderijen

waar ze werken, en het verliezen van een baan kan ook betekenen dat ze “uit hun huis worden gezet en dakloos worden”.

Het Zuid-Afrikaanse grassrootsgroep [Women on Farms Project](#) (WFP) voert in Zuid-Afrika [campagne](#) voor een verbod op het gebruik van cyanamide in de landbouw, een chemische stof die wordt geproduceerd door het Duitse bedrijf Alzchem en verkocht onder de merknaam Dormex. Het wordt gebruikt als “plantengroeiregulator” in warme klimaten en gespoten in wijngaarden en boomgaarden om knoppen eerder te laten “breken” en de fruitoogst te verhogen. Het gebruik van cyanamide is [sinds 2008 verboden](#) in de EU, vanwege “duidelijke aanwijzingen” dat het schadelijk kan zijn voor de menselijke gezondheid, met name voor landarbeiders die de chemische stof sproeien.

Vorig jaar heeft Alzchem echter exportmeldingen gedaan voor 6.700 ton cyanamideproducten voor landbouwdoeleinden. Bijna twee derde daarvan was bestemd voor lage- en middeninkomenslanden, waaronder Peru, India en Zuid-Afrika. “Ongeacht de bestemming geeft Alzchem de hoogste prioriteit aan productveiligheid”, aldus een woordvoerder van het bedrijf tegen Uearthed.

Ze zei dat de “lokale distributiepartners” van het bedrijf trainingen geven om gebruikers te informeren over “potentiële gevaren”, om zo “boeren te beschermen die mogelijk niet in staat zijn om productetiketten te lezen”. Het bedrijf verstrekt ook ‘gratis’ persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) zoals handschoenen, omdat “dergelijke middelen in sommige markten moeilijk te verkrijgen zijn”. Maar landarbeiders in de wijngaarden van de Zuid-Afrikaanse provincie Westkaap, met wie Uearthed eerder deze maand sprak, zeiden dat ze geen training hadden gekregen voordat ze de chemische stof gingen sproeien.

“Ik spuit al vier jaar met Dormex”, zei een vrouw, wier naam we niet noemen om represailles van haar werkgever te voorkomen. “Er is geen training gegeven. De boer zei alleen: ‘Hier zijn je kleren, ga nu maar sproeien.’” Ze zei dat ze persoonlijke beschermingsmiddelen had gekregen – een overall met capuchon, een masker, handschoenen, laarzen en een veiligheidsbril – maar zelfs met deze uitrusting “kreeg ik toch uitslag”.

“Toen ik aan het sproeien was, kreeg ik last van een beklemmend gevoel op mijn borst”, vertelde ze aan Uearthed. “Mijn gezicht begon zwart te worden en ik kreeg puistjes en vlekjes in mijn gezicht en de huid van mijn gezicht begon te vervellen.”

Op de boerderij waar ze werkt, voegde ze eraan toe, zijn geen douches: in plaats daarvan wassen de werknemers zich na hun dienst in plastic bakken. “De chemicaliën die je van je lichaam afwast, blijven achter in het water waarmee je je wast”, legde de werknemer uit. De persoonlijke beschermingsuitrusting “worden helemaal niet schoongemaakt” en landarbeiders gebruiken ze “totdat ze versleten en gescheurd zijn”.

Een nieuwe generatie

Cyanamide was vorig jaar, net als in 2018, een van de grootste verboden pesticide-export producten van de EU. In dit opzicht was het echter ongebruikelijk. Het merendeel van de top 10 van grootste exportproducten van de EU op basis van aangegeven gewicht behoort nu tot een nieuwe generatie pesticiden die pas in de afgelopen zeven jaar zijn verboden.

Een daarvan is het onkruidverdelgingsmiddel glufosinaat, dat medio 2018 door de EU werd verboden nadat het als [giftig voor de voortplanting](#) was geclassificeerd. Vorig jaar maakte BASF bekend om bijna 20.000 ton op glufosinaat gebaseerde pesticiden te willen exporteren naar 26 landen, waaronder Canada, Brazilië, de VS, Colombia en Indonesië. Hierdoor werd deze chemische stof de op één na grootste verboden pesticide-export van Europa op basis van het aangegeven gewicht.

Op de tweede plaats kwam mancozeb, een fungicide dat niet alleen als [giftig voor de voortplanting](#) is geclassificeerd, maar ook als hormoonontregelaar en vermoedelijk kankerverwekkend.

Hormoonontregelende chemicaliën kunnen het [hormonale systeem](#) van het lichaam verstoren, dat cruciaal is voor de voortplantingsfunctie en -ontwikkeling.

Vorig jaar hebben ten minste acht bedrijven exportmeldingen voor mancozeb gedaan, maar de belangrijkste exporteur was het Bulgaarse bedrijf Agria.

Andere opvallende nieuwkomers in de top 10 waren picoxystrobin – een fungicide geproduceerd door het Amerikaanse bedrijf Corteva, dat in de EU werd verboden vanwege bedreigingen voor de natuur en [bezorgdheid](#) dat de residuen ervan het menselijk DNA zouden kunnen beschadigen – en Syngenta's neonicotinoïde insecticide thiamethoxam, dat in 2018 in de EU werd verboden voor alle buitengebruik vanwege het [risico dat het vormt voor bijen](#).

EU-wetgevers hebben onlangs geconcludeerd dat thiamethoxam en clothianidine, een ander verboden neonicotinoïde, zo'n ernstige bedreiging vormen voor de wereldwijde biodiversiteit en voedselzekerheid dat zij een [wet hebben aangenomen](#) die de invoer van voedingsmiddelen die meer dan de laagst detecteerbare sporen van deze insecticiden bevatten, verbiedt.

Desondanks hebben Syngenta, zijn Duitse tegenhanger Bayer en andere fabrikanten vorig jaar kennisgevingen gedaan voor ongeveer 4.600 ton producten die deze chemicaliën bevatten, in de vorm van insecticiden en behandelde zaden. De belangrijkste bestemmingen waren Oekraïne, Rusland en Brazilië.

De woordvoerder van Syngenta zei: “Deze producten zijn gemaakt voor markten waar lokale regelgevers en boeren hebben bepaald dat ze nodig zijn. Dit is vergelijkbaar met de farmaceutische industrie, waar geneesmiddelen in het ene land worden geproduceerd, maar in een ander land worden verkocht waar ze zijn goedgekeurd voor gebruik.”

Een woordvoerder van Bayer zei: “Al onze producten zijn veilig voor mens en milieu als ze volgens de instructies op het etiket worden gebruikt.”

Een van de meest controversiële verboden pesticiden die vanuit Europa worden geëxporteerd, is chloorpyrifos, een organofosfaat-insecticide dat in [2020 is verboden](#) naar aanleiding van wetenschappelijk bewijs dat het “schadelijke gevolgen voor de neurologische ontwikkeling van kinderen” veroorzaakt. Al [tientallen onderzoeken](#) suggereren dat blootstelling aan chloorpyrifos schadelijk is voor jonge kinderen en ongeboren baby's.

In 2024 hebben Europese bedrijven de export van 427 ton op chloorpyrifos gebaseerde insecticiden gemeld, voornamelijk naar lage- en middeninkomenslanden.

Het verbod omzeilen

Toen Unearthed en Public Eye voor het laatst gegevens verzamelden over de export van verboden pesticiden vanuit Europa, was het Verenigd Koninkrijk veruit de grootste exporteur van verboden pesticiden in de EU, goed voor bijna 40 % van de 81 600 ton die voor export werd aangemeld.

Het Verenigd Koninkrijk heeft inmiddels de EU verlaten, maar uit de gegevens blijkt dat de EU-export snel is gegroeid, onder meer door het verbod op nog meer chemische stoffen om redenen van gezondheid of milieuveiligheid.

Als we corrigeren voor de Brexit door de export van het Verenigd Koninkrijk uit de statistieken van 2018 te verwijderen, is de export van verboden pesticiden door de EU tussen 2018 en 2024 meer dan verdubbeld. Duitsland heeft nu het Verenigd Koninkrijk vervangen als veruit de grootste exporteur van de EU, met meer dan 40 % van het totale gewicht dat vorig jaar voor export werd aangemeld.

Bedrijven hebben de ECHA ook in kennis gesteld van geplande exporten uit een tiental andere EU-landen. België, Spanje, Nederland en Bulgarije zijn bij de top vijf. Deze lijst zal waarschijnlijk opnieuw

veranderen in 2026, nadat eerder dit jaar in België een wet van kracht werd die de export van veel verboden pesticiden verbiedt.

Evenzo zal volgend jaar in Frankrijk een wet van kracht worden om de belangrijkste resterende maas in de wetgeving van dat land inzake het verbod op de export van verboden pesticiden te dichten, nadat deze [aan het licht was gekomen](#) in een onderzoek van Uearthed en Public Eye in 2024. De oorspronkelijke wet verbood bedrijven om pesticiden met verboden chemische stoffen te exporteren, maar liet bedrijven de ruimte om de stoffen in onverdunde vorm te exporteren, klaar om in het buitenland te worden gemengd tot producten die klaar zijn voor de verkoop. Door deze maas in de wet hebben de Franse autoriteiten vorig jaar de export van ongeveer 5.400 ton verboden pesticiden goedgekeurd.

Zowel Frankrijk als België behoren tot de landen die bij de Commissie aandringen om door te gaan met een EU-breed verbod. Frankrijk, Nederland en vier andere landen hebben onlangs een brief van de Deense minister van Milieu [medeondertekend](#) waarin de nieuwe EU-commissaris voor Milieu wordt opgeroepen onmiddellijk maatregelen te nemen om alle export van verboden chemicaliën te verbieden.

Sommige landen die aandringen op maatregelen hebben tegen Uearthed en Public Eye gezegd dat er op EU-niveau verandering moet komen, omdat de manier waarop de douane-unie werkt, de inspanningen om nationale verboden op te leggen ondermijnt.

“De ervaring met nationale verboden in andere landen is dat bedrijven het verbod kunnen omzeilen door te exporteren naar bedrijven in EU-landen zonder nationaal verbod en van daaruit de verboden chemicaliën uit de EU te exporteren”, aldus een woordvoerder van het Deense ministerie van Milieu en Gendergelijkheid.

Dit komt omdat een product pas als geëxporteerd wordt beschouwd wanneer het de EU verlaat, wat betekent dat multinationals met dochterondernemingen in verschillende landen eenvoudigweg een andere lidstaat kunnen zoeken van waaruit ze kunnen exporteren.

Een woordvoerder van het Nederlandse ministerie van Infrastructuur en Waterstaat was het ermee eens dat een EU-initiatief nodig was omdat “nationale wetgeving gemakkelijk kan worden omzeild”. Zij voegde hieraan toe dat de grote hoeveelheid verboden chemicaliën die vanuit Nederland werd verscheept “voornamelijk te wijten was aan het grote havengebied van Rotterdam, terwijl de productie van de betreffende chemicaliën en pesticiden elders plaatsvond”.